

Ympäristöministeriö
Lausuntopalvelu.fi-palvelu

Viite: Lausuntopyyntö 2.10.2023

Hämeen ELY-keskuksen lausunto aiheesta: Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen; työryhmän mietintö

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa aiheesta: Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen; työryhmän mietintö. Työryhmän mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia, ympäristönsuojelulakia ja vesilakia.

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuu lausuntopyyntöön toimitetun linkin kautta.

Hämeen ELY-keskus lausuu työryhmän mietinnöstä seuraavaa:

Yleistä

Hämeen ELY-keskus pitää tärkeänä, että vesienhoidon ympäristötavoitteita ja vesien tilan heikentämiskieltoa koskevaa sääntelyä tarkistetaan vastaamaan paremmin vesipuitedirektiiviä ja Euroopan tuomioistuimen käytäntöä ja Euroopan komission suosituksia. Tuomioistuinkäytännön ja suositusten myötä muodostunut tilanne ei käy selkeästi ilmi nykyisestä lainsäädännöstä.

Hallituksen esityksen muodossa esitetty työryhmän mietintö tuo merkittäviä muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi ympäristötavoitteista poikkeamista koskeva ehdotettu lainsäädäntö on kuitenkin edelleen hyvin yleisellä tasolla.

Hämeen ELY-keskus esittää huolensa siitä, että esitys kasvattaa vesienhoitoviranomaisen työtaakkaa. Luvanhakijoiden ennakkoneuvontaan, YVA-menettelyyn ja lupahakemuksesta annettavien aikaisempaa yksityiskohtaisempien lausuntojen valmisteluun tarvitaan nykyistä enemmän resursseja. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota myös ympäristö- ja vesilupien valvonnan osalta koulutus- ja resurssitarpeeseen, sillä erityisesti poikkeuksen saaneiden laitosten vesipäästöjen tai vesirakenteiden vaikutusten seuranta ja arviointi voi edellyttää valvojilta entistä syvällisempää asiantuntemusta vesiasioissa.

14.11.2023

Vesien tilan tavoite

Mietinnön mukaan vesien tilan tavoitteesta säädettäisiin lain 20 a §:ssä. Ehdotettu sääntely vastaa nykyistä oikeuskäytäntöä. Perustelujen mukaan pykälä tulisi sovellettavaksi vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa menettelyissä. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, ettei soveltamisala ja tavoitteiden sitovuus käy kaikilta osin selkeästi lain sanamuodosta ilmi.

Heikentämiskielto

Työryhmän mietinnössä on esitetty, että heikentämiskiellosta säädettäisiin vesienhoitolain 20 b §:ssä. Pykälän perustelujen mukaan tilan arvioinnissa olisi vesienhoitosuunnitelmassa esitetyn lisäksi otettava huomioon ajantasaiset, luotettavat tiedot vesimuodostuman tilasta ja tilaan vaikuttavista seikoista. Hämeen ELY-keskus pitää tärkeänä, että arviointi perustuu ajantasaiseen tietoon ja vesienhoitoviranomaisen käytössä on riittävät resurssit seurantatietojen tuottamiseksi luonnonolosuhteiden arvioimiseksi, myös heikentämiskielton toteutumiseksi.

Säännöksestä ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, miten ja mikä taho varmistuu tiedon ajantasaisuudesta ja tuottaa riittävän ajantasaista tietoa. ELY-keskus vastaa alueellaan vesien tilan seurannasta, mutta toiminnanharjoittajan selvillä olo- ja selvitysvelvollisuus vesien tilaan vaikuttavan hankkeen osalta jää epäselväksi. Hämeen ELY-keskus katsoo, että laissa tulee säätää selkeästi toiminnanharjoittajan selvitysvelvollisuudesta ja arviointiin tarvittavan tiedon tuottamisvelvollisuudesta. Tiettyyn hankkeeseen liittyvän tarvittavan tiedon tuottaminen ei voi perustua ainoastaan viranomaistehtävään. Viranomaisen tulee voida arvioida tarvittava tieto ja sen laajuus sekä toiminnanharjoittajan tuottaman tiedon luotettavuus. Viranomaisen tulee tehdä vesienhoidon näkökulmasta johtopäätökset asiassa saatujen tietojen perusteella.

Ympäristötavoitteista poikkeaminen ja sen toimivaltarajat

Hämeen ELY-keskus kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä menettelyä, jossa poikkeaminen ympäristötavoitteista olisi mahdollista myöntää hankekohtaisena osana ympäristölupa- tai vesilupamenettelyä. Tarkoituksenmukaisen lupakokonaisuuden muodostumiseksi sekä käsittelyn viivytyksettömyyden turvaamiseksi on tärkeää, että poikkeus voitaisiin myöntää osana muuta lupamenettelyä. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ehdotettu sääntely mahdollistaisi myös hankkeen kokonaisvaltaisen tarkastelun ja asianosaisten, kuten lähialueen asukkaiden mahdollisuuden hahmottaa ja vaikuttaa hankkeeseen kokonaisuudessaan.

Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, ettei esitetyn ympäristönsuojelulain 49 a §:n ja vesilain 3 luvun 4 a §:n sanamuodosta käy yksiselitteisesti ilmi, myönnettäisiinkö poikkeaminen vesienhoitolain vaatimuksista osana ympäristö- ja vesilupaa vai onko kyseessä erillinen, vesienhoitolain nojalla annettava päätös. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan muun muassa sovellettavien menettely- ja

14.11.2023

muutoksenhakusäännösten rajaamiseksi sanamuotoa ja viittauksia tulisi tarkentaa esitetystä.

Mietinnössä esitetään, että poikkeamisesta säädettäisiin vesienhoitolain 20 c §:ssä. Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin sisällytettäisiin viittaussäännökset em. pykälään. Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan selvyiden vuoksi viranomaisen toimivallasta sekä sovellettavista menettelysäännöksistä olisi syytä säätää jollain tapaa myös vesienhoitolaissa.

Työryhmän mietinnössä on tunnistettu, että ELY-keskukset ottaisivat huomioon ehdotetut muutokset YVA-menettelyssä. Mietinnössä ei kuitenkaan ole esitetty YVA-lakiin muutoksia.

ELY-keskuksella vesienhoitolain mukaisena vesienhoitoviranomaisena on korostunut rooli ympäristötavoitteiden saavuttamisen ja siten myös niistä poikkeamisen arvioinnissa. Mietinnön mukaan ELY-keskukset eivät enää osana vesienhoidon suunnittelua arvioisi hankekohtaisen poikkeuksen edellytyksiä, vaan näkemykset asiasta sisällytettäisiin lupahakemuksesta annettavaan lausuntoon.

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ELY-keskuksen toimivallasta mahdollisten vesien tilaan vaikuttavien hankkeiden tunnistamisessa, kun poikkeaminen käsitellään ympäristö- tai vesilupa-asian yhteydessä, tulisi säätää laissa. Nykyisellään vesienhoitolaissa on säädetty ELY-keskuksen tehtäviin kuuluvaksi vesienhoitosuunnitelman valmistelu. Asiassa tulisi arvioida, onko ehdotuksen johdosta ELY-keskuksen tehtäviä koskevaa vesienhoitolain 4 §:ää syytä muuttaa. Lisäksi ELY-keskus huomauttaa, että tarpeellisten osallistumismahdollisuuksien turvaamiseksi asiassa tulee huomioida mitä vesienhoitolaissa on osallistumisesta ja tiedottamisesta säädetty.

Poikkeamisen edellytykset

Poikkeamisen edellytyksistä säädettäisiin työryhmän mietinnön mukaan vesienhoitolain 20 c §:ssä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tavoitteista voidaan poiketa, jos pohjaveden hyvää määrällistä tilaa, pintaveden hyvää ekologista tilaa tai hyvää ekologista potentiaalia ei saavuteta tai pintavesimuodostuman tai pohjavesimuodostuman tilan huononemista ei voida estää ja tämä johtuu uusista pintavesimuodostuman fyysisiä ominaisuuksia tai pohjavesimuodostumien pohjaveden korkeutta muuttavista toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan ympäristötavoitteista voidaan poiketa, jos pintavesimuodostuman ekologisen tilan huononeminen erinomaisesta hyvään tilaan aiheutuu uusista kestäväen kehityksen mukaisista toimista. Säännös on vesipuidedirektiiviä vastaava. Siitäkin huolimatta, että mietinnön perusteluissa on listattu määrittelyyn liittyviä näkökohtia sekä ohjenuorana käytettäviä periaatteita, Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota kestäväen kehityksen mukaisia toimia koskevan määritelmän avoimuuteen.

14.11.2023

Poikkeamisen muista edellytyksistä säädettäisiin ehdotuksen mukaan 20 c §:n 2 momentissa. Edellytykset ovat vesipuidedirektiiviä vastaavia ja koskisivat molempia 1 momentin mukaisia tilanteita. Hämeen ELY-keskus puoltaa esitettyä ja pitää tärkeänä, että poikkeamisen edellytyksistä säädetään selkeästi ja tarkkarajaisesti laissa ja sen nojalla annettavassa asetuksessa.

Tietojen ajantasaisuus ja vesienhoitosuunnitelmaan sisällytettävät tiedot

Työryhmän mietinnössä on esitetty, että ELY-keskusten tulisi seuraaviin vesienhoitosuunnitelmaehdotuksiin sisällyttää tiedot lupapäätöksissä myönnettyistä lainvoimaisista poikkeuksista ja niiden edellytysten täyttämisestä. Hämeen ELY-keskus kiinnittää huomiota tiedon tallentamiseen ja sen ajantasaisuuteen. Ehdotetun sääntelyn myötä poikkeuksia voitaisiin myöntää lupapäätöksissä jatkuvaluonteisesti, jolloin kaikki poikkeukset eivät voi tulla ajantasaisesti ja kattavasti sisällytetyiksi vesienhoitosuunnitelmiin, ottaen huomioon niiden valmistelun prosessi ja kuuden vuoden välein tehtävä tarkastelu. Tämän takia vesienhoitosuunnitelmissa esitetyt ympäristötavoitteet saattavat olla erilaiset kuin ajantasainen tilanne on luvissa myönnettyjen poikkeuksien perusteella. Tiedonkulku lupa- ja vesienhoitoviranomaisten välillä on oleellista. Ympäristö- ja vesiluvissa myönnetty poikkeukset tulee löytyä kootusti ja helposti tallennettuna yhdestä paikasta, jotta lupaviranomaisella ja vesienhoitoviranomaisella on yhtenevä, ajantasainen tieto asiassa.

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt johtava vesitalousasiantuntija Elina Laine ja ratkaissut ylijohtaja Tommi Muilu. Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet lakimies Ilona Varis, hydrobiologi Heini-Marja Hulkko ja valvontapäällikkö Sinikka Koikkalainen.

Tämä asiakirja KEHA/41197/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/41197/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Laine Elina 14.11.2023 15:37

Ratkaisija Muilu Tommi 14.11.2023 17:38